

Manuál k hodnocení TASI

Pokud budete mít ohledně interview TASI jakékoliv otázky, můžete kontaktovat e-mail TASlnterview@gmail.com.

Tento dokument se používá spolu s formulářem pro interview TASI, který má také určitá obecná pravidla. V TASI se vyhodnocuje každá položka zvlášť; každá z nich může naznačovat vývojový problém (hodnocení = 1) nebo může být v souladu s typickým vývojem (hodnocení = 0). Zatímco v některých případech je přítomnost určitého chování typická (např. oční kontakt), v jiných případech (např. mávání rukou) je přítomnost daného chování atypická. TASI je formulář pro interview a měl by se provádět s dospělým, který zná dítě velmi dobře, nejlépe s jeho primárním pečujícím (osobou, která o něj pečuje nejvíce). Hodnocení TASI vyžaduje, aby vyšetřující při interpretaci odpovědí a popisů pečujícího použil svůj klinický úsudek. Často se vývojová hodnocení provádějí tak, že se dítě účastní testování, zatímco pečující osoba odpovídá na otázky v interview. V takovém případě si může vyšetřující všimnout nesrovnalostí mezi tím, co hlásí pečující, a jeho vlastním pozorováním. Přestože je vhodné poukázat na pozorované chování dítěte (např. „Slyším, jak vydává spoustu různých zvuků“) a zapojit se do diskuse o tomto chování s pečující osobou, která může vést ke změně reakce pečující osoby, TASI by měl být hodnocen na základě odpovědí pečující osoby v kombinaci s úsudkem vyšetřujícího o popisovaném chování pečující osobou, nikoli pouze na základě vlastního pozorování vyšetřujícího.

Vzhledem k důležitosti klinického úsudku při zaznamenávání a vyhodnocování interview TASI, by měl mít vyšetřující odpovídající školení a zkušenosti o raném typickém i atypickém vývoji dítěte, diagnostice autismu a dalších vývojových poruch u malých dětí, a také zkušenosti s klinickým dotazováním.

TASI posuzuje širokou škálu chování dětí. Některé chování může pečující osoba běžně zaznamenat v každodenním životě (např. přítomnost nebo nepřítomnost očního kontaktu). Jiné se může objevit méně často (např. mávání rukama) nebo se může obtížněji posuzovat (např. ukazování jako žádost, ale ne jako sdílená pozornost). Z tohoto důvodu je hranice mezi rozlišením „někdy“ a „málokdy“ závislá na míře projeveného chování.

Některé obecné zásady jsou tyto:

- pokud se chování vyskytuje přibližně tak často, jak by se to dalo očekávat u typického/běžného batolete v odpovídajících podmínkách, i přestože by batole bylo roztržité, plaché nebo poněkud opoziční, pak hodnoťte jako někdy/často.
- pokud se chování vyskytuje pouze v několika ne moc častých situacích nebo zřetelně méně často, než by se dalo očekávat i u temperamentního batolete, pak hodnoťte jako málokdy/nikdy.

Děkujeme Sherira Fernandes, Ph.D. a Sarah Dufek, Ph.D za jejich promyšlené příspěvky v tomto manuálu k hodnocení.

Úvodní otázky o jazykových schopnostech (str. 3)

Tyto otázky jsou navrženy tak, aby zhodnotily, zda je jazyk dítěte výrazně opožděn, a zda dítě nevykazuje nedostatek mluvního apetitu. Pokud pečující osoba uvede, že dítě nepoužívá slova, je důležité posoudit, zda je to primárně způsobeno jazykovým opožděním, nebo proto, že dítě postrádá typický zájem o komunikaci.

i. Používá Vaše dítě ke komunikaci slova?

ii. Kolik různých slov využívá Vaše dítě ke komunikaci v průběhu běžného dne?

iii. Kdy začalo užívat jednotlivá slova?

iv. Používá Vaše dítě běžně dvouslovná spojení?

Mělo by se jednat o flexibilní dvouslovné fráze, jako je „více džusu“ a „mami pojd“, ne pouze o přečtené fráze jako „ach ne“ nebo „pá pá“.

v. Kolik různých frází využívá Vaše dítě ke komunikaci?

vi. Využívá někdy Vaše dítě mimiku nebo užívá gesta, když s Vámi komunikuje a nezná dané slovo?

Tato otázka je zaměřena na to, zda dítě používá gesta, včetně dotýkání a ukazování, aby vyjádřilo své potřeby v případě, že nezná slovo, které potřebuje. Měla by zde být zaznamenána gesta, která jsou užívána pro požádání nebo ukázání. Gesta jako jsou mávání nebo posílání pusinky jsou zaznamenána v otázce 15.

Některé pečující osoby zde mohou uvést, že dítě nepoužívá gesta, ale později během interview mohou potvrdit využívání určitých gest. Toto je v pořádku a položka vi. by neměla být opravována.

Pokud pečující osoba uvádí, že dítě používá gesta, vyšetřující by se měl zeptat, kdy je dítě používá a jak vypadají.

vii. Vyšetřující: Vzhledem k předcházejícím odpovědím a vývojové úrovni dítěte, jsou průkazné nějaké abnormality v komunikaci, které nejsou kompenzovány gesty nebo mimikou?

Tato položka reflektuje úsudek vyšetřujícího, zda dítě nemá nedostatek komunikačního záměru. Nejsou zde však uvedeny přímé pokyny sloužící k indikaci jazykového opoždění; je proto nezbytné, aby vyšetřující měli dobré poznatky o typickém a atypickém vývoji dítěte, a mohli tak učinit adekvátní klinický úsudek ohledně jazyka dítěte.

1. Jak často Vám dítě opětuje úsměv, když se na něj usmějete?

Tato otázka se týká toho, zda dítě opětuje úsměv svému primárnímu pečujícímu. Pokud na interview TASI odpovídá sekundární pečující, přeformulujte otázku takto: „ Pokud se matka/babička/otec atd. dítěte na dítě usměje, jak často se dítě usměje zpátky?“

2. Jak často opětuje Vaše dítě úsměv někomu známému nebo jiné pečující osobě?

Tato otázka může vyšetřujícímu pomoci odhalit, zda dítě opětuje úsměv více než jednomu dospělému, se kterým se cítí dobře. Není zde zahrnuto opětování úsměvu cizím nebo neznámým lidem.

Užitečné příklady: „Když se babička/otec/chůva dítěte usměje na dítě, jak dítě zareaguje?“

3. Když Vaše dítě okolo sebe vidí šťastné lidi (např. na narozeninové oslavě), jak často se stává, že to zaznamená a tyto pocity sdílí (např. úsměv, tleskání, atd.)?

Toto chování by mělo být pozorováno u více než jedné osoby. Pokud dítě zaznamenává a sdílí pouze pocity sourozenců, hodnotte jako málokdy/nikdy (1).

Užitečné příklady: „Kdybyste byli Vy a Vaše dítě na oslavě narozenin nebo na rodinném setkání, jak by Vaše dítě vypadalo a jednalo – mělo by strach a obavy nebo radost? Vědělo by, že jste na radostné události?“

4. Jak Vaše dítě nejpravděpodobněji zareaguje, když uvidí Vás nebo jiného člena rodiny zraněného nebo smutného?

Pokud pečující osoba řekne, že neví, požádejte ji, aby si představila takovou situaci a zvážila, jaká by byla nejpravděpodobnější reakce dítěte.

Užitečné příklady: „Kdybyste si narazili palec na noze a řekli „au“, jak by Vaše dítě zareagovalo?“

5. Jak často Vaše dítě zareaguje, když ho oslovíte jeho jménem?

Je důležité posoudit, jestli dítě odpoví, i když si hraje se svými oblíbenými hračkami. Je běžné, že děti nereagují na své jméno, pokud si hrají se svými oblíbenými hračkami, ale není běžné, když dítě nereaguje vůbec. Pokud je tomu tak, posuďte, jak často je dítě „příliš pohlceno“ činností, než aby reagovalo na zavolání svého jména. Pokud je to u většiny aktivit, pak hodnotte jako málokdy/nikdy (1). Pokud je dítě schopno reagovat na zavolání svého jména u všech aktivit, kromě jedné nebo dvou velmi oblíbených, u kterých však zareaguje, pokud je jeho jméno zavoláno opakovaně, hodnotte jako někdy/často (0). Pokud dítě obvykle reaguje na své jméno zavolané jednou nebo dvakrát, hodnotte jako někdy/často (0). Pokud musí pečující osoba obvykle volat jméno dítěte několikrát, aby upoutala jeho pozornost, bez ohledu na to, co dítě dělá, hodnotte jako málokdy/nikdy (1).

6. Jak často Vaše dítě vybízí ostatní lidi ke hře nebo interakci?

Tato otázka má zjistit, zda dítě vyhledává lidi, aby s nimi mohlo navázat kontakt. Pokud se dítě přibližuje k ostatním pouze z důvodu, aby jim dalo předměty, protože s nimi potřebuje pomoc nebo aby se předmětu zbavilo, ale nesnaží se hrát si nebo komunikovat s druhou osobou, tak by tato otázka měla být hodnocena jako málokdy/nikdy (1).

7. Ukazuje Vám Vaše dítě věci, které udělalo nebo které právě dělá (např. obrázek nebo čmáranice, kterou namalovalo, puzzle, které dokončilo)?

Tato položka se zaměřuje na to, jestli dítě ukazuje pečující osobě věci, které udělalo nebo je na ně hrdé a nejen něco, co považuje za zajímavé (zahrnuto v otázce 8). Pokud dítě předá věci pečující osobě, ale nejsou to věci, na které je dítě hrdé, nebo to ve skutečnosti vypadá, jako by se jich dítě jen snažilo zbavit nebo s nimi potřebovalo pomoci, hodnotte jako 1.

Užitečné příklady: „Pokud Vaše dítě složí nějaké kostky nebo dokončí puzzle, udělá něco, aby Vám ukázalo, co udělalo?“

8. Snaží se Vaše dítě, abyste se podíval/a na věci, které jej zaujaly (např. letadla, nákladní auta, roztomilá zvířata), jen z důvodu sdílení a ne proto, že něco chce nebo potřebuje pomoc?

Tato položka se hodnotí na základě toho, zda dítě upoutává pozornost dospělého k tomu, aby sdílelo svůj zájem o preferovanou věc, předmět nebo činnost (i když jde o zvláštní zájem). Zjistěte, co dítě obvykle dělá, když vidí něco, co ho obzvláště zajímá.

Užitečné příklady: „Pokud Vaše dítě uvidí hasičské auto nebo něco, z čeho je opravdu nadšené, co udělá? Udělá něco, aby Vám to ukázalo?“

9. Pokud Vaše dítě zatím neužívá slova: Jak často se Vaše dítě účastní střídavého žvatlání (např. začne žvatlat, když na něj začnete vokalizovat)?

Pokud dítě užívá slova: Jak často můžete s dítětem krátce konverzovat? To znamená, že dítě se s Vámi dvakrát v konverzaci vystřídá, NE, že se opakovaně ptá na stejné otázky nebo jen opakuje to, co říkáte či ignoruje to, co říkáte.

Nejprve je třeba objasnit, že je tato otázka použitelná bez ohledu na jazykovou úroveň dítěte. Pokud je dítě neverbální, ale žvatlá, pak popište nebo dokonce předvedte pečující osobě, jak by mohlo vypadat střídavé žvatlání. Ve střídavé konverzaci by se dítě mělo zapojit alespoň dvakrát.

Užitečné příklady: „Vím, že jste říkal/a, že Vaše dítě nepoužívá slova, ale umí vytvořit nějaké zvuky. Vedli jste spolu někdy „konverzaci“, kdy jste něco řekl/a, a ono zareagovalo žvatláním, vy jste zareagoval/a a ono odpovědělo?“

10. Užívá si Vaše dítě sociální hry, jako je např. “kuk”, “paci paci”, “kolo kolo mlýnský” atd.?

Nejprve se zeptejte pečující osoby, jestli má dítě rádo sociální hry nebo sociální rutiny a zjistěte jeho oblíbenou aktivitu, jestli nějaká existuje. Poté se zeptejte pečující osoby, zda dítě dělá něco pro pokračování nebo zahájení sociální hry. Hodnocení Ano (0) znamená, že se dítě aktivně snaží o to, aby aktivita pokračovala, což může zahrnovat vokalizaci, oční kontakt, gesta nebo pohyby (tj. dítě skryje obličej, aby požádalo o pokračování ve hře „kuk“). Pokud si dítě vybírá neřízeným způsobem, hodnoťte 1.

11. Jak často se na Vás Vaše dítě podívá, když něco chce?

Užitečné příklady: „Pokud Vaše dítě něco požaduje ukazováním, vokalizací, natahováním ruky atd., a nedostane to, co chce hned, podívá se na Vás nebo s Vámi naváže oční kontakt, zatímco jeho žádost trvá?“

12. Snaží se někdy Vaše dítě, abyste se na něco podívali?

Užitečné příklady: „Pokud Vás Vaše dítě upozorňuje na něco zajímavého (ať už chce nebo nechce pomoc), ohlédne se, aby zjistilo, zda se díváte na věc, kterou ukazuje?“

13. Jak často se na Vás Vaše dítě podívá při fyzické hře (např. škádlení, lechtání)?

Je důležité rozlišovat úroveň očního kontaktu dítěte během fyzické a sociální hry. Vyšetřující by měl vyjmenovat několik příkladů fyzických a sociálních her, do kterých se dítě zapojuje, a zeptat se pečující osoby, jak často se na ni dítě během nich dívá.

14. Jak často se na Vás Vaše dítě podívá v průběhu sociální hry (např. zpívání, hra na “kuk”)?

Je důležité rozlišovat úroveň očního kontaktu dítěte během fyzické a sociální hry. Vyšetřující by měl vyjmenovat několik příkladů fyzických a sociálních her, do kterých se dítě zapojuje, a zeptat se pečující osoby, jak často se na ni dítě během nich dívá.

15. Jaká gesta užívá Vaše dítě? (Vyšetřující by měl číst možnosti a požádat pečující osobu, aby reagovala na každý příklad.

Zaznamenejte vše, co pečující osoba potvrdí. Pokud je to nezbytné, uveďte příklady.)

Aby dítě získalo hodnocení jako asymptomatické (0), musí samostatně předvést alespoň jedno gesto. Pokud dítě předvede gesto pouze bezprostředně v reakci na předvedení gesta (imitaci) jinou osobou, poznamenejte si to, ale neupravujte hodnocení.

Pokud pečující osoba uvádí, že její dítě ukazuje, je důležité určit, zda dítě ukazuje vzdáleně na předmět, kterého se nemůže dotknout. Pokud dítě pouze „ukazuje“ tak, že se dotýká věci nebo obrázku jedním prstem, je hodnocení 1.

16. Jak často Vaše dítě tato gesta užívá? (pokud žádná gesta neužívá, hodnoťte jako 1)

Jak často se na Vás Vaše dítě podívá, když užívá tato gesta?

Pokud dítě někdy (alespoň jednou denně) použije alespoň jedno gesto s očním kontaktem, hodnoťte podle tohoto gesta.

17. Pokud na něco ukážete a řeknete “Dívej!”, jak často se Vaše dítě podívá na daný předmět?

Toto může být užitečné pečujícím osobám předvést. Jestliže dospělý upoutá pozornost dítěte, ukáže na něco a řekne „podívej se“, a dítě se alespoň v polovině případů pokusí najít předmět, na který ukazuje, hodnoťte jako někdy/často (0). Pokud se dítě v polovině případů nepokusí najít předmět nebo je v tom velmi neefektivní (dívá se jen nejasně správným směrem, ale úplně přesně předmět nenajde), hodnoťte jako málokdy/nikdy (1).

18. Jak často se Vaše dítě zajímá o jiné děti?

Cílem této položky je zjistit, zda dítě projevuje zájem o jiné děti, kromě pouhého zájmu o hračku drženou jiným

dítětem, nebo o činnost jiného dítěte. Aby dítě získalo hodnocení někdy/často (0), mělo by projevovat zájem o děti, které nejsou jeho sourozenci. Pokud dítě projevuje zájem pouze o sourozence, je hodnocení málokdy/nikdy (1).

19. Když jste na hřišti nebo v parku a jsou tam i jiné děti, jak si Vaše dítě obvykle hraje? (Nechte pečující osobu odpovědět, poté by měl vyšetřující vyhodnotit relevantní možnosti. Označte vše, co pečující osoba potvrdí, a vyberte hodnocení pro obvyklé chování dítěte. V případě potřeby využijte příklady.)

Pokud je obvyklým chováním dítěte ignorovat, vyhýbat se jiným dětem nebo se od nich vzdalovat, hodnoťte jako ignorování dítěte (1), přestože se výjimečně objevuje typičtější chování. Pokud se dítě přibližuje nebo si hraje pouze s dětmi, které zná, ale nedělá to s cizími dětmi, hodnoťte podle toho, co dítě dělá se známými dětmi.

20. Když jiné dítě vyzve Vaše dítě ke hře, jak Vaše dítě obvykle reaguje?

Pokud dítě, které k němu přistoupilo, aby si hrálo, Vaše dítě pouze sleduje, ale nereaguje na něj, hodnoťte to jako ignorování dítěte (1).

21. Jak často Vaše dítě spontánně napodobuje činnosti jiných bez verbální nebo fyzické pobídky, pokud se jedná: (hodnoťte nejniž, tedy to, co je nejtypičtější)

Pokud dítě napodobuje každého, hodnocení je 0.

Pokud pečující osoba zaznamená, že dítě napodobuje jednu neverbální, něčím netypickou činnost (jako je klepání si na bradu), pak se zeptejte na další činnosti, které napodobuje. Pokud žádnou nenajdete, hodnoťte jako málokdy/nikdy (1).

Užitečné příklady: „Napodobuje někdy Vaše dítě to, co děláte? Například napodobuje Vás někdy, když zametáte, nebo si češete vlasy nebo si myjete ruce mýdlem?“

„Vybavíte si něco, co dělá Vaše dítě, když si pomyslíte: „To se naučilo, když mě sledovalo?““

22. Jak často si Vaše dítě hraje symbolicky? (např. předstírá, že krmí panenku; předstírá, že pije z prázdného hrnečku; předstírá, že létá s hračkou letadla)?

Zeptejte se na symbolickou hru, která je adekvátní pro vývojovou úroveň/věk dítěte – jestli předstírá, že jí nejedlé předměty nebo hračky potravin, zda předstírá, že hladí hračku zvířátka, nebo předstírá, že létá v letadle. Pro tuto věkovou kategorii není moc vhodné ptát se na pokročilejší symbolické hraní, jako je hraní rolí (předstírání, že je superhrdina, lékař, rodič) nebo rozšíření symbolické hry do po sobě následujících akcí (poplácat dítě, uložit ho do postele, zakrýt).

Pokud by symbolické hraní nebylo odpovídající kvůli vývojové nebo kognitivní úrovni dítěte, hodnoťte jako Symbolické hraní, které teprve začíná, a/nebo je v souladu s vývojovou úrovní (0).

23. Pokud si Vaše dítě hraje symbolicky, dělá to i s ostatními dětmi, dospělými nebo si tak hraje jen samo?

Pokud se dítě nezapojuje do symbolické hry, ale má vývojovou nebo kognitivní úroveň, která naznačuje, že by se symbolické hraní očekávalo, pak hodnoťte jako Zatím si symbolicky nehraje (1).

Pokud dítě ještě nepředvádí symbolickou hru, ale je to v souladu s vývojovou úrovní, hodnoťte jako N/A; nehraje si symbolicky, ale odpovídá to jeho vývojové úrovni (0).

24. Jak často si hraje Vaše dítě s hračkami specifickým, neměnným nebo opakujícím se způsobem (např. řazení hraček nebo předmětů pokaždé stejným způsobem, skládání Lega jen jedním specifickým způsobem)?

Tato otázka může vyžadovat, aby vyšetřující posoudil chování dítěte. Pokud například pečující osoba prohlásí „dítě opravdu rádo uklízí – odkládá věci do skříňky a pak se postaví a otevře a zavře dveře“, vyšetřující se může dále ptát, aby zjistil, zda se chování dítěte často opakuje.

Pokud se dítě někdy/často dopouští tohoto chování, tak by se mohl vyšetřující dále zeptat, zda může být dítě z tohoto druhu hry snadno přeměřováno. Tato doplňující otázka může být klinicky užitečná, ale nemá vliv na hodnocení.

25. Třepe Vaše dítě rukama nebo dlaněmi?

Pokud k třepání dochází pouze tehdy, když má dítě potíže s motorickým provedením, například když se snaží dorozumět nebo vložit dílek do puzzle nebo vkládačky, tak to zde neuvádějte.

Pečující osoby mohou mít potíže s rozlišením, zda dítě třepe rukama ze vzrušení (buď radostného, nebo vystrašeného). Rozlišení mezi 0 a 1 vyžaduje, aby vyšetřující posoudil, zda dítě třepe rukama pouze při vzrušení, což je u batolat běžné. Pokud dítě třepe, když je samo nebo nemá žádný zjevný vzrušující podnět, mělo by to být hodnoceno jako někdy/často (1).

Užitečné příklady: „Zní to, jako by dítě při sledování televize třepalo rukama/dlaněmi. Dělá to pouze, když je v televizi nějaká vzrušující scéna nebo třepe častěji – například pokaždé, když se zapne televize nebo bez zjevného důvodu?“

26. Jak často dělá Vaše dítě neobvyklé nebo opakující se pohyby rukama nebo prsty? (např. roztahování, sevření, ztuhnutí nebo kroucení prstů neobvyklým způsobem, roztahování rukou/dlaní, napínání; Předvedte, pokud si respondent není jistý, o čem mluvíte.)

Pokud se dítě někdy/často dopouští tohoto chování, vyšetřující by se mohl dále zeptat, jestli dítě pohybuje prsty, rukama a/nebo předměty v blízkosti obličeje nebo očí. Tato doplňující otázka nemá vliv na hodnocení.

27. Jak často se Vaše dítě kývá dopředu a dozadu?

Hodnotí se zde houpání dopředu a dozadu nebo ze strany na stranu (při sezení nebo ve stoje). Může být užitečné, když to vyšetřující pečující osobě předvede. Nezahrnujte sem účelné houpání, jako je houpání na houpacím koni nebo houpacím křesle. Mnoho batolat s typickým vývojem se houpe, když sedí a cucá si palec nebo dudlík, když jsou unavená, ve snaze uklidnit se nebo při sledování zajímavého programu. Pokud se dítě během houpání dívá na pečující osobu, protože ví, že pečující osoba nechce, aby se houpalo, je to komunikativní a běžné. Nezvyklé houpání působí vzrušeněji, je často doprovázeno třepáním rukou nebo jinými neobvyklými pohyby rukou, může vypadat příjemně a může se objevit, když je dítě samo.

K rozhodnutí, zda se jedná o typické chování batolat (0) nebo jestli chování vypadá jako neobvyklé a vyskytuje se více než jednou denně (1), může být potřeba využití určitého klinického úsudku.

Pokud se dítě houpe i jindy (1; nejen když je unavené nebo rozrušené), vyšetřující by se mohl dále zeptat, jestli chování vypadá neobvykle a jak snadno lze dítě od tohoto druhu hry přeměřovat. Tato doplňující otázka nemá vliv na hodnocení.

28. Jak často Vaše dítě provádí neobvyklé pohyby se svým tělem (např. chození na špičkách, opakované skákání, točení, přešlapování, přeskokování z jedné nohy na druhou, napínání celého těla, atd.)?

Některé pečující osoby mohou mít potíže s rozlišením, jestli je chování jejich dítěte neobvyklé nebo ne – v těchto případech by to měl posoudit vyšetřující. Vyšetřujícímu se doporučuje, aby požádal pečující osobu o popis nebo provedení daného chování.

Může být užitečné zajímat se více o to, co dítě prožívá – například „když se točí a padá, dívá se na vás, aby se podělil/a o své potěšení a zábavu?“. Byla by to typičtější interakce, než u dítěte, které se točí samo a nesdílí požitek.

29. Jak často Vaše dítě opakovaně vokalizuje nebo tvoří neobvyklé zvuky, které nejsou reálná slova? (např. skřípání a opakované zvuky jako “tyka tyka tyka”; ne podobná smysluplným slovům).

Tyto vokalizace by se měly jevit jako sebestimulační. To znamená jako činnost, kterou dítě provádí pro své vlastní potěšení. Nemělo by se zde hodnotit opakování zvuků nebo písňě, která je rozpoznatelná, ale bez srozumitelných slov. Toto je zahrnuto do položek 30 nebo 31.

Pokud pečující osoba uvádí, že vokalizace dítěte jsou někdy komunikativní a jindy sebestimulační, hodnotte jako někdy/často (1).

30. Jak často opakuje Vaše dítě to, co jste řekli/a (okamžitá echolalie; např. "Chceš sušenku." poté, co bylo dítě dotázáno "Chceš sušenku?" a říci "auto" okamžitě poté, co slyšelo: "táta řídí auto")? (pokud dítě nemluví, hodnotte 0)

Pokud dítě opakuje adekvátně, například když říká „jú“ poté, co pečující řekl „jú“, aby se podělilo o radost, nebo opakuje slovo, kterému nerozumí, hodnotte jako málokdy/nikdy (0).

Užitečné příklady: „Opakuje Vaše dítě často například poslední slovo nebo frázi, kterou jste řekli?“ „Pokud byste se například zeptali svého dítěte, „chceš sušenku nebo mrkev“, co by řeklo?“

31. Jak často Vaše dítě opakuje fráze, konverzace nebo scény, které slyšelo v pořadech, filmech, písničkách nebo knihách, atd. (opožděná echolalie)? (Pokud dítě nemluví, hodnotte 0)

Opakuje je úplně přesně tak (tzn. stejná intonace nebo akcent), jak je slyšelo?

Opožděná echolalie. Zde hodnotte, pokud dítě opakuje fráze nebo písničky jiného zdroje, i když fráze není úplná nebo ji opakuje nesprávně. Vyšetřujícímu se doporučuje, aby se zeptal pečující osoby na zdroj fráze, aby mohl odlišit opožděnou echolalii od opakovaných vokalizací (položka 29).

Je také důležité objasnit rozdíl mezi otázkami 30 a 31 – je opakování okamžité nebo opožděné? Aby mohlo být opožděné opakování posuzováno jako atypické, musí se opakovat přesně stejným způsobem, pokud je toho dítě schopné.

32. Rozruší Vaše dítě, pokud činnosti nebo konverzace neprobíhají pokaždé stejným způsobem?

Poznámky: Tato otázka má za cíl zjistit, zda dítě netrápí změna rutiny. Pokud rodiny říkají, že nemají žádný denní režim, tak se jich zeptejte, jestli se u nich objevuje obvyklý režim u jídla, zda má dítě konkrétní místo k sezení nebo používá konkrétní misku/hrnek/lžíci nebo má nějaký zvyk před spaním. Typická batolata mohou trvat na určité době jídla nebo režimu před spaním, ale obvykle tolerují drobné změny.

33. Znervózní nebo rozesmutní Vaše dítě malé změny v jeho nejbližším okolí?

Toto chování je v tomto věkovém rozmezí relativně vzácné, ať už je vývoj atypický nebo ne.

34. Znervózní nebo rozesmutní Vaše dítě malé změny, které se stanou v okolí a které se jej nijak přímo netýkají (např. změna barvy Vašeho obýváku, pečující osoba s novým účesem nebo brýlemi)?

Toto chování je v tomto věkovém rozmezí relativně vzácné, ať už je vývoj atypický nebo ne.

35. Snaží se Vaše dítě vnucovat své rutiny nebo rituály i ostatním?

Otázka se dá přeformulovat jako „Existují nějaké rituály nebo rutiny, které dítě dělá a které chce, aby ostatní dělali stejným způsobem?“

Pokud dítě nemá rádo změny v denním režimu a aktivně se změnám brání, hodnotte to v otázce 32. Pokud dáváte pečující osobě příklady, je důležité odlišit trvání na rutině od prostého odepírání toho, co dítě v danou chvíli chce. Pokud k dítěti přijde na návštěvu kamarád na hraní a dítě se rozčiluje, když si návštěva chce hrát s jeho hračkami odlišným způsobem, snaží se ostatním dětem vnucit ‚správný způsob‘.

Ujistěte se, že rozlišujete mezi trváním dítěte na pevných rutinách od toho, že dítě nechce přejít od preferované činnosti nebo jednání.

36. Existuje něco, co Vaše dítě zajímá a vypadá to, že je to to jediné, co chce dělat?

Pokud je primárním zájmem dítěte televize, hodnotte někdy/často (1) pouze tehdy, pokud chce dítě sledovat jen konkrétní program nebo film.

Otázku, zda je dítě od této aktivity snadno přesměřovatelné, by měl vyšetřující položit jen tehdy, pokud dítě o tuto aktivitu projevuje velmi silný zájem (1). Tato doplňující otázka nemá vliv na hodnocení.

37. Má Vaše dítě rádo nošení věcí, nebo hraní si s věcmi, se kterými si běžně děti jeho věku nehrají (např. záchod, poklice, světla, točící se předměty, vysavače, šňůrky, kleště, klíče, konzervy, kartáče na vlasy, atd.)?

Tato položka se nezajímá o to, jak dlouho si dítě hraje s předmětem, ale zajímá se pouze o atypické zaměření jeho zájmu o předmět. Děti, u kterých převažuje zájem o předměty, které zjevně nejsou hračkou, spíše než o hračky, by měly být hodnoceny jako někdy/často (1).

Tato položka vyžaduje, aby vyšetřující posoudil, co je atypickou položkou zájmu. Je třeba zvážit vhodnost hračky pro věk dítěte a také typ zájmu, který o ni dítě může mít; pokud se dítě snaží zjistit, jak předmět funguje, nemělo by to být hodnoceno jako atypické. Je potřeba zohlednit okolnosti – dítě, které s sebou často nosí láhev s vodou, kterou dostává od pečujících osob každé ráno do školky, by nemělo být považováno za atypické.

Mnoho dětí má plyšáky, se kterými spí nebo je nosí – to sem nezahrnujte.

Otázku, zda je dítě od této aktivity snadno přesměřovatelné, by měl vyšetřující položit jen tehdy, pokud dítě o tuto aktivitu projevuje velmi silný zájem (1). Tato doplňující otázka nemá vliv na hodnocení.

Senzorická tabulka:

Je vhodné, aby se vyšetřující dotazovali na všechny senzorické odlišnosti; postupuje se po řádcích nebo sloupcích na základě hlášených senzorických symptomů dítěte. Je také vhodné zohlednit to, co se vyšetřující o dítěti dozvěděl, a klást otázky specifické pro dané dítě. Vyšetřující by měl zaškrtnout nebo zapsat jakékoli chování naznačující neobvyklé senzorické zájmy nebo naznačující hypo- nebo hypersenzitivitu; k hodnocení 1 pro daný typ chování je dostatečný jeden příklad od každého z nich. Měly by se vyloučit hračky nebo předměty, které jsou pro toto chování určeny. Například kniha škrábání a čichání je určena k tomu, aby byla cítit; aby bylo dítě hodnoceno jako s neobvyklým senzorickým zájmem v kolonce čich/chuť, mělo by mít tendenci používat čich jako způsob, jak se zapojit do kontaktu s různými předměty nebo lidmi. Podobně je třpytivá hračka určena ke sledování; aby bylo dítě hodnoceno jako s neobvyklým senzorickým zájmem, tak by se mělo dívat alespoň na několik různých předmětů neobvyklým způsobem (zírat, dívat se na cokoli s rovnými čarami, dívat se na předměty koutkem oka). Hypersenzitivita by měla být posuzována na základě podnětů, které obvykle nezpůsobují nelibost. K vyhodnocení sluchové hypersenzitivity nestačí, pokud se dítě lekne, pláče nebo si zakrývá uši v reakci na požární poplach nebo jiné zvuky, které většina lidí považuje za nepříjemné. Pokud jde o hyposenzitivitu, typické děti mají řadu podnětů, na které nemusí reagovat, pokud jsou pohlcené jinou činností. K hodnocení 1 by si měla pečující osoba všimnout, že dítě nevykazuje žádnou nebo jen malou zjevnou reakci na podněty, které by měly vyvolat reakci, jako je příliš horká voda ve vaně nebo modřina nebo jiný menší, ale bolestivý podnět.

Vyšetřující často začínají poukázáním na již diskutované senzorické chování a pokračují k dalšímu chování ve stejné senzorické kolonce nebo stejném senzorickém schématu (např. „Říkal jste, že se dítě rádo dívá na věci koutkem oka. Dívá se někdy na věci přímočaře? Mžourá, když se na věci dívá? Vyhledává jiné vjemy, jako věci, kterých se může dotknout, nebo konkrétní zvuky?).

Aby bylo možné určit hodnotu pro položky 11–13, je třeba sečíst každý sloupec. Pokud je součet hodnoty sloupců větší než 0, pak by měla být do odpovídajícího pole umístěna 1. Pokud je například součet ve sloupci neobvyklých senzorických zájmů 3, pak by měla být do pole 11 umístěna 1. Hodnocení 1 znamená, že je přítomno atypické smyslové chování; skutečný součet každého sloupce by neměl být interpretován doslovně, protože například jedno velmi závažné a trvalé chování při vizuálním vyhledávání může být stejně maladaptivní

jako více mírnějších chování. Kromě toho seznam chování v sensorické tabulce není vyčerpávající a pečující osoba nemusí hlásit všechny smyslové problémy, které dítě má. Procházení celého seznamu tabulky a získávání informací o dalších sensorických problémech může být užitečné pro klinické účely nebo shromažďování komplexnějších dat; pokud je však hlavním cílem zjistit, zda jsou přítomny sensorické problémy v zájmu získání celkového hodnocení TASI nebo procházení symptomů DSM-5, může vyšetřující dotazování zkrátit poté, co bude zjištěn jeden jasný příklad ve sloupci.